

Natura a gospodarka wodna

2015-09-29

Odpowiedzialność za stan wód jest czynnikiem warunkującym jakość życia człowieka oraz ekosystemów lądowych i wodnych. Wspólnota Europejska jako jedno z najważniejszych wyzwań, przed którymi stoją państwa członkowskie na początku XXI wieku, stawia sobie między innymi troskę o ilość i jakość zasobów wodnych.

Priorytetami wspólnotowej polityki wodnej są:

- Integracja zarządzania zasobami wodnymi,
- Ochrona wód i ekosystemów od wód zależnych (prymat celów środowiskowych),
- Planowanie w perspektywie długoterminowej,
- Uspołecznienie zarządzania zasobami wodnymi.
- Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych i zasada „zanieczyszczający płaci”.

Mają one służyć realizacji podstawowego celu nowej wspólnotowej polityki wodnej – zrównoważeniu wykorzystywania zasobów wodnych.

System zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi

Podstawą integracji zarządzania zasobami wodnymi jest wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi we Wspólnocie, czyli systemu norm prawnych tworzonych przez:

- Ramową Dyrektywę Wodną (RDW – Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej),
- Dyrektywę w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007r.),
- Dyrektywę w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu (Dyrektywa 2006/118/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r.),
- Dyrektywę w sprawie środowiskowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej (Dyrektywa 2008/105/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2008 r.)
- oraz przez niezbędny do ich wdrożenia system rozwiązań instytucjonalnych i działań praktycznych.

W kontekście ochrony obszarów Natura 2000 szczególnie istotne jest zintegrowanie środków ochrony wód z RDW ze środkami ochrony wód zawartymi w 11 dyrektywach Wspólnotowych, w tym między innymi w dyrektywach:

- Dyrektywie ptasiej (Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa),
- Dyrektywie siedliskowej (Dyrektywa 92/43/EWG Rady z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory),
- Dyrektywie w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dyrektywa 2011/92/UE Rady z dnia 13 grudnia 2011 r.)
- oraz Dyrektywie w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (Dyrektywa 2010/75/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 listopada 2010 r.).

Takie ujęcie ma sprawić, że w stosunku do wód i ekosystemów zależnych od wody położonych w granicach obszarów Natura 2000 środki ochrony będą planowane łącznie i równolegle, a ich realizacja zapewni ochronę komplementarną, uwzględniającą zarówno specyfikę tych zasobów jak i spójność i integralność sieci obszarów chronionych.

Z punktu widzenia podmiotów korzystających z wody i administracji zarządzającej obszarami Natura 2000 zasadnicze znaczenie ma integracja RDW z Dyrektywą w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r.). W przypadku ekosystemów wodnych i od wód zależnych objętych ochroną w ramach sieci Natura 2000, oprócz odpowiedzialności za szkody wyrządzone w wodach, w grę wchodzi dodatkowo odpowiedzialność za szkody wyrządzone gatunkom chronionym i w siedliskach przyrodniczych.

RDW ustanawia zasadę integracji zarządzania zasobami wodnymi w obszarach dorzeczy w celu skoordynowania planowania i działań wykonawczych w odniesieniu do tego samego systemu ekologicznego, hydrologicznego i hydrogeologicznego. Takie ujęcie wymaga integracji międzynarodowej, ponieważ korzystanie z wód może mieć skutki transgraniczne. Jest to szczególnie ważne w odniesieniu do działań dotyczących obszarów Natura 2000 w kontekście zapewnienia ich spójności i integralności. RDW przewiduje integrację ochrony wszystkich zasobów wodnych – wód powierzchniowych i podziemnych oraz obszarów chronionych. W aspekcie planowania ochrony obszarów Natura 2000 bardzo ważne jest łączne ujmowanie dokumentów planistycznych wymaganych przez RDW dla dorzecza (Program środków zapewnienia dobrego stanu ekosystemów wodnych i od wody zależnych przypisuje się ograniczaniu procesów antropopresyjnych na obszarach zalewowych poprzez stosowanie, zamiast środków technicznych zakłócających naturalne mechanizmy regulacyjne wód płynących, prewencyjnych i nietechnicznych metod ochrony przed powodzią nie prowadzących do degradacji ekosystemów wodnych (np. przywracanie naturalnego charakteru dolin rzecznych, restauracja i renaturyzacja ekosystemów bagiennych itp.). Metody te traktowane są jako środki priorytetowe przede wszystkim na obszarach Natura 2000.

Najważniejszym założeniem RDW jest ustalenie pierwszeństwa celów środowiskowych (wskazanych odrębnie dla wód powierzchniowych, podziemnych oraz dla obszarów chronionych) nad innymi celami, jakim mogą służyć zasoby wodne. Państwa członkowskie powinny dążyć do osiągnięcia dobrego stanu wód, dobrego stanu ekosystemów wodnych i od wody zależnych, a tam gdzie ten stan jest dobry – do jego utrzymania. W odniesieniu do celów środowiskowych określonych dla obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000, państwa członkowskie mają bezwzględny obowiązek osiągnąć zgodność ze wszystkimi normami i celami określonymi w prawodawstwie wspólnotowym, na podstawie którego zostały ustanowione obszary chronione. Najskuteczniejszym narzędziem powinno tu być planowanie długoterminowe w gospodarowaniu wodami na obszarze dorzecza. Zarządzanie zasobami wodnymi powinno być ponadto uspołecznione – sporządzanie planów gospodarowania wodami i postępowanie w sprawie ich strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, powinno odbywać się z aktywnym udziałem społeczeństwa.

Z uwagi na zachodzące zmiany klimatyczne oraz lekceważący wpływ nie zrównoważonej działalności człowieka, wzrasta ryzyko powodziowe w Unii Europejskiej, w związku z czym w aspekcie zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i realizowania działań niezbędnych do osiągnięcia celów środowiskowych (w tym ochrony obszarów Natura 2000) niezwykle istotnego znaczenia nabiera Dyrektywa w sprawie ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r.), tworząca ramy dla działań zmierzających do ograniczenia skutków powodzi. Dyrektywa ta przewiduje wdrożenie we wszystkich państwach członkowskich trzystopniowej koncepcji zarządzania ryzykiem powodziowym w dorzeczu, polegającej na wyznaczeniu obszarów zagrożonych powodzią, opracowaniu map zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego oraz opracowaniu i wdrożeniu planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Kluczowe znaczenie w aspekcie zapewnienia dobrego stanu ekosystemów wodnych i od wody zależnych przypisuje się ograniczaniu procesów antropopresyjnych na obszarach zalewowych poprzez stosowanie, zamiast środków technicznych zakłócających naturalne mechanizmy regulacyjne wód płynących, prewencyjnych i nietechnicznych metod ochrony przed powodzią nie prowadzących do degradacji ekosystemów wodnych (np. przywracanie naturalnego charakteru dolin rzecznych, restauracja i renaturyzacja ekosystemów bagiennych itp.). Metody te traktowane są jako środki priorytetowe przede wszystkim na obszarach Natura 2000.

Szczegółowe informacje na temat sieci Natura 2000 a gospodarka wodna zostały przedstawione w publikacji - [Natura 2000 a gospodarka wodna](#).